

Máriás József

Őstörténeti hitregény Gál Elemértől

Az sms-ek, e-mailek, napilapok és televíziók tömönatokhoz szokott, az anyagi érdekektől fűtött én-központú világában bizonyára lesz olyan olvasó, aki ámulva veszi kézbe Gál Elemér *Héthavas* című, a székelység múltjának egy emberéletrnyi időbe sűrített epizódját felelevenítő terjedelmes regényét. Csodálkozását fokozza, sőt hitetlenkedéssel fogadja az irodalmi lexikonban ismeretlen műfaji megjelölést: őstörténeti hitregény.

Vessük el előítéleteinket! Érdeklődésünket növelje az, hogy a mű alkotója hetvenedik életévében kezdett hozzá első regénye megírásához, hat éven át tervezte, színezte a cselekmény sokszálú szövetét, amely elvezet bennünket a hun származástudatot őrző székelység történetének 9. századi világába.

Gál Elemér 1929-ben született Csíkszeredában. Gimnáziumi tanulmányait a helybeli, nagy múltú ferences gimnáziumban végezte, tanári évtizedeit Szatmárnémetiben töltötte. 1952 óta ír, cikkeit a kolozsvári Igazság, a Szatmári Hírlap, a Tanügyi Újság közölte. 1994 óta Egerben él, és Magyarországon publikál. A most ismertett kötet utószavában utal arra, hogy e regény gondolata már gyermekkorától kíséri. Az akkor hallott népmondák, eredetmítoszok mélyen befészkeltek magukat a Csíkban felnőtt ifjú gondolatvilágába. A hozzá adódott olvasmányélmények, történeti munkák érlelték a mű megszületésének csíráját egy olyan emberben, aki bár egyetemi ta-

nulmányaival fizikailag végképp elszakadt szülőföldjétől, azt mindvégig szívében őrizte, lélekben sosem szakadt el tőle. A földrajzi távolodással egy időben, azzal ellentétes irányban nőtt, erősödött, fokozódott a szellemi kötődés, amely végképp kiérlelte, tetté gyümölcsöztette benne a mű megírásának szándékát. A visszacsatolás akár a szülőföld iránti vágyakozás érzelmi kivetítődéseként is tétélezhető.

A regény cselekményét írásos dokumentumokra és a nép emlékezetében ma is élő eredetmondákra építette. A „hézagokat” az írói képzelet tölti ki, telíti élettel, a maga által megálmodott közösséget „történelmi” személyiségekkel népesíti be. A kötet lapjairól a fél évezreden át külön élt székelység világa, élet-halál harca tárul elénk, abból az időből, mely röviddel megelőzi a honfoglaló magyarságba való betagozódást.

Mi volt az a belső kohéziós erő, amely a magukat a hunok származékának tekintő maroknyi népet a Héthavas, a napsütötte Hargita lábánál megőrizte egy oly korban, amelyben népek tűntek el, olvadtak semmivé? A társadalmi szervezettség, a természetvel egybefonódó életközösség, a természetvallás hitvilága, a maguk szabta törvények, a közösségi értékek primátusa, az egyéni hősiesség – megannyi éltető és megtartó kötelék.

Gál Elemér regénye sajátos, öntörvényű világot tár elénk, amely a maga alkotta rendre építi társadalmát. Hierarchikus fel-

építettsége állandóságot és folytonosságot biztosít, amelyben főrendnek és a köznépek is pontosan meghatározott szerepe van, mindenik a megmaradás egy-egy építőköve. A rabonbán-társadalomban rend honol, fegyelem és szervezettség: a védelmet jól kiépített erődítmények és várak láncolata szolgálja, lármafák, tűz- és füstjelek biztosította kommunikáció, a várnépek átgondolt feladatrendszere avatja organikussá. A főrabonbán, a nagy-rabonbánok, a fő-, nagy- és kisgyulák, a főharkász és harkászok, a fürkészek, rigó- és rimalányok, várvédők – megannyi tisztség és szerep, amely mindegyike egyetlen nagy célt szolgál: az önvédelmet, a társadalmi szervezettség fenntartását. Kötőszöve az erős, szilárd, ősi törvényekkel fenntartott fegyelem. Fő szövetségesük maga a természet a maga titkaival, áldásaival és veszélyeivel: elrejtí őket a veszély esetén, élelmet ad, társuk a küzdelemben.

Mindezzel egyenrangú támaszként ott találjuk azt a hit- és hiedelemvilágot, amely cselekedeteik legapróbb mozzanatát irányítja, értelmezi, jövőjüket előrevetíti: az Egek Ura, a Napisten, a Holdasszony, a szelek, a víz, a villám s megannyi más természeti jelenséghez kötődő istenség az a szellemi háttér, amely transzcendens sugallatra modellálja, irányítja, meghatározza életüket, mindennapjaikat. A főfáltos, a sámánok, a csodatevők értelmezik a jeleket, intenek arra, hogy az ember nem önmagáért és önmagában való, fölöttük égi erők rendelkeznek, közösséggé kívácsolja őket, megtartó erőként van jelen életükben.

E közösség – mint mindenik a történelem során – megtartó erővonalai sorában fontos szerepe van a személyes életnek, az egyéni erényeknek – a harcban és munkában egyaránt. A szilárd felépítésű társadalom, a családeshemény, a sok gyerek, a közösségi életben betöltött szerepre való fel-

készülés, a harci erények maguk is szilárd építőkövei e világnak. Ez az a pont, ahol az írói képzelet a legmarkánsabban van jelen a könyv lapjain. Karakteres, színesen megrajzolt hősök lépnek elénk. Egyéni jegyeik, személyes vonásaik, életvitelük szervesen épül a közösségbe. Szerepük nem előre behatárolt, jellemük fejlődik, az erdei ösvények titkaihoz és rejtelseihez hasonlóan bontakozik ki, elfogadják és vállalják sorsukat. Érzelmi gazdagságuk, rokon- vagy ellenszenves magatartásuk az adott társadalom sokszínűségét példázza.

A Héthavas világa nem külön álló sziget. A népvándorlások, a területszerzések korát élük, amelyben folytonos védekezés, békétlenkedés teszi próbára vitézségüket, kapcsolatépítő képességeiket. A regényben a kazárok, Mén Marót bihari országa jelenti a főveszélyt, újabb és újabb csatákban kell kivívniuk a megmaradás biztonságát. Ám ott a jövő távlata, reménye is. Legelőbb is a honfoglaló magyarokkal való kapcsolatfelvétel lehetőségében. S még valami: a terjedő kereszténység hittételeinek elfogadása, amely egy még tágabb, az európai betago-lódás esélyét vetíti eléjük. Egyik sem, másik sem akadálytalan folyamat. A nagy testvér nyújtotta biztonság életmódváltást hoz – a várvédők falvakat hoznak létre, a harci készenlét, a katonáskodás mellett a termelő munkában látják az életforrás biztosítását. „...eljött a teremtés kora, amikor az ember az isteni építkezés munkáját utánozza.” A más népekhez való viszonyulásban is változás áll be. Befogadó nép lesz, amely békében kíván élni a hozzájuk tiszta szándékkal közeledő népekkel. Jó példa erre az örmények szep-vízi letelepedése, a zsidók befogadása. A szerzetesek által „behozott” kereszténység megosztja, konfliktushelyzetbe sodorja a bálványimádás hiedelemvilágában élőket. Nehéz, küzdelmes folyamat, amely

ezúttal a lelkekben, a közösségi tudatban vívja harcát. De míg az ősvallás hiedelemvilága, törvényei külső, ismeretlen erőktől való félelemre alapozódnak, a kereszténység a szeretetre, a feltámadásban megtestesülő öröme és reményre épül.

A regény főhőseinek – Zsögöd és Csenge – életútja, egymásra találása, szerelmük beteljesedése kitorést jelent az addigi kasztrendszerből. A szépséges, főrangú rabonbánlány és az „alja népségből felkapaszkodott” vitéz házassága a rideg törzsi szabályokon való felülemelkedést példázta. Szerelmük, családi életük, az egymásért való aggodás és féltés egybeforr a közösségi elvárásokkal: az áldozatvállalással, a megmaradás szolgálatával, a küzdelemben való részvétellel. Ezt örökölték eleiktől, ezt hagyományozzák gyermekeikre, ezt személyesítik meg Kisvár védői, a róla elnevezett Zsögöd település helyhez kötöttséget vállaló lakosai előtt.

A regény – műfaji megjelölésével egybecsengően – jól érzékelhető történelmi atmoszférát teremt. A vaskos kötet lapjai elének varázsolják a csodálatos természeti szépségekkel teli vidéket: a csíki medence fölé magasló, napfényben úszó vagy a hótakarótól kékesen csillogó Hargitát, Csíksomlyó misztikus kisugárzását, a patk völgyek titokzatosságát, az erdők rejtelmes vadcsapásait, embert rejtő ősvényeit. A hőseivel való bensőséges azonosulás Tamási Áront idézi emlékezetünkbe, hitviláguk pedig Nyíró József regényeit. A könyv teremtette történelmi miliő, a székelység korabeli világának megelevenítése inkább Kodolányi János hasonló témájú regénye-

ivel rokoníthatók. Nyelvezete, stílusa változatos. A leíró részeket lírai hatás lengi át. A meditatív elmélyülés, a benső lélekrajz sehol sem válik terhessé, túlbeszéltté, a cselekmény mozgatórugóinak jobb megértését, elfogadását segíti. Párbeszédei, hőseinek megszólalásai jellemrajzuk, gondolkodásmódjuk kibontását szolgálják.

Egerben, Dobó István vára alatt született ez a szép alkotás. A történelmi légkör inspirációja? A rég elhagyott szülőföld utánunk nyúló karja? „Amit az Ég Ura adott, azzal el kell számolni” – olvashatjuk a Zándirhám főrabonbán temetésekor megfogalmazott gondolatot. E kötet Gál Elemér elszámolása mindazzal az örökséggel, amelyet származása, a hely szelleme révén hordozott magában, fölmutatva e gyökerét vesztő világnak azon nemzeti, emberi, lelki értékeit – köztük a legnevesebbet: a nemzeti összetartozás önzetlen, önfeláldozó szolgálatát –, amelyet a székelység küzdelmes évszázadai jelenítenek meg a magyarság számára, azt az erőforrást, amelyet a hit jelenthet a kóbor lelkek és eszmék világában.

A regény fedőlapján olvashatjuk Cs. Varga István irodalomtörténész méltató szavait. Zárszóként, az olvasónak szóló ajánlasként idézzük záró sorait. „Példaértékű ez az őstörténeti kalandozás, bizonyítja: a primitívnek vélt társadalmakban is születtek érző lelkek, akik lemondtak önös érdekeikről, ha a megmaradás, az összetartozó népek érdekei áldozatot követeltek. Lélekben tudtak nagyok lenni, magukhoz emelték a kisembert is, hogy mindenki otthona legyen a közösen védelmezett haza.”

(Gál Elemér: Héthavas (őstörténeti hitregény), Eger, 2006)